

28
FUNDACJA GENERAL ELŻBIETY ZAWACKIEJ
Archiwum i Muzeum Pomorskie Armii Krajowej
oraz Wojskowej Służby Polek
8 -100 Toruń, ul. Podmurna 93, tel. 0048 56 65 22 186
e-mail: fapak@wp.pl; www.zawacka.pl
NIP 956 16 25 127; REGON 870502736
KRS 00000 41692
Nr r-ku 82 1090 1506 0000 0000 5002 0244

Wojtyła

imię Jerzy Tempski

382 Warszawa

Toruni poza Pom.
Warszawa AK
Powst. Warsz.
Tempski Jerzy
ps. "Jedrek"

M:1621/2560 Pom.

**SPIS ZAWARTOŚCI
TECZKI**

Tempuski Terzy.....
I:U-1621/2560 Pom.....
poze Pom Torun Warszawa a d 22.....

I./1. Relacja —

I./2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące relatora —

I./3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące relatora —

II. Materiały uzupełniające relację k. 2 s. 1-2

III./1. Materiały dotyczące rodziny relatora —

III./2. Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r. —

III./3. Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —

III./4. Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 —

III./5. Inne ...

IV. Korespondencja

1) x. rodzina relatora k. 1 s. 1

V. Nazwiskowe karty informacyjne k. —

VI. Fotografie obywateli i honorowców

II. Materiały uzupełniające relacje -
- Tempuski Teresy:

1. Damian Tomczyk, art. Ekspozycja Jedrek
z Tomunia, Nowości, nr 153 z 8.08.1990,
oryg.

lc. 2 s. 1-2

[Faint, mirrored bleed-through text from the reverse side of the page, including the name 'Damian Tomczyk' and the date '8.08.1990']

Nieletni żołnierze Powstania Warszawskiego

KAPRAL JĘDREK Z TORUNIA

WŚRÓD weteranów II wojny światowej są też najmłodsi żołnierze Powstania Warszawskiego, którzy po jego upadku zostali wzięci do niewoli przez hitlerowski Wehrmacht. Oni nigdy nie mieli defilady zwycięstwa, chociaż tak jak i inni walczyli o wolną Polskę, zapisując bohaterką kartę w wojennej historii Warszawy.

„Toruń w rodowodzie młodych powstańców Warszawy” — pod takim tytułem ukazał się w „Nowościach” 13 i 16 XII 1985 r. mój artykuł. Zawarte w nim były m.in. nazwiska pięciu torunian — nieletnich jeńców Stalagu 344 Lamsdorf (dzisiaj Łambinowice) w rejencji opolskiej, odnalezione w źródłach niemieckich, a nie znane literaturze Powstania Warszawskiego. Na moją prośbę zamieszczony został apel do osób, które mogłyby dostarczyć informacji o dalszych losach owych chłopców-weteranów walk w powstańczej Warszawie. Udało mi się niebawem nawiązać kontakt z jednym z owych pięciu torunian — Januszem Preyssem („Odezwał się powstaniec z Torunia”, „Nowości” z 1 VIII 1986 r.). Niedawno napisał do mnie drugi powstaniec rodem z Torunia — Jerzy Tempki. Jego relacja pozwala pełniej poznać tragiczne losy nieletnich żołnierzy Powstania Warszawskiego, którym lata wojny odebrały dzieciństwo.

* * *

Jerzy Tempki urodził się 8 XII 1926 r. w Toruniu. Jego ojciec — doktor ekonomii rolnej — był prezesem Pomorskiej Izby Rolniczej w Toruniu. Młody Jerzy w czerwcu 1939 r. ukończył w Toruniu szkołę powszechną.

W kwietniu 1941 r. Jerzego wraz z matką i siostrą (brat pozostał na Pomorzu) władze hitlerowskie wysiedliły z ich majątku Brzezinki k. Torunia do Warszawy. Tu Jerzy w czerwcu 1943 r. ukończył Gimnazjum Mechaniczne im. R. Wolframa przy ul. Miodowej 3. We wrześniu tegoż roku zaczął uczęszczać na komplety tajnego nauczania w Gimnazjum im. W. Górskiego.

kim punktu etapowego — Ozarowa k. Warszawy — odjechał wraz ze współtowarzyszami niedoli transportem kolejowym 6 października — w zakratowanym wagonie bydłowym, na stojąco, w ogromnej ciasnocie i zaduchu, o głodzie i chłódzie — do jednego z największych na terytorium ówczesnej III Rzeszy obozów jenieckich — Stalagu 344 Lamsdorf (obecnie Łambinowice) w rejencji opolskiej. Przybył tam następnego dnia, 7 października.

W Stalagu 344 Lamsdorf Wehrmacht osadził 5789 (spośród 15 378 wziętych do niewoli) powstańców warszawskich: oficerów, podoficerów i strzelców (szeregowych), w tym ok. 600 chłopców w wieku 12—18 lat, a także wiele nieletnich dziewcząt. W obozie tym kpr. „Jędrak” oprócz dekuźliwego głodu (dzienna racja żywnościowa wynosiła ok. 700 kalorii) doświadczył brutalnego traktowania przez niemieckich wartowników w mundurach Wehrmachtu, przenikliwego zimna w zdewastowanych i słabo ogrzewanych barakach, a także nekala go plaga insektów (tragiczne były warunki sanitarno-higieniczne) oraz udręka wielogodzinnych apeli, przeprowadzanych przez władze stalagu bez względu na pogodę. Otrzymał tam numer obozowy 103912.

Dla większości nieletnich jeńców ich pobyt w Łambinowicach stanowił tylko etap przejściowy w drodze do innych obozów usytuowanych w głębi Niemiec. Dzieci i młodzież do lat 18 wywożono ze stalagu łambinowickiego wraz z dorosłymi jeńcami. I tak w dniu 7 XI 1944 r. wyeksponowano do Stalagu VII A Moosburg w Bawarii (pod Monachium) grupę 20 nieletnich jeńców, wśród których był 18-letni kpr. Jerzy Tempki — „Jędrak”. W grudniu 1944 r. wraz ze 120-osobową grupą trafił do jenieckiego oddziału roboczego (koman-

da) w Monachium, gdzie w dniu 1 V 1945 r. został uwolniony przez wojska amerykańskie.

* * *

W sierpniu 1945 r. Jerzy Tempki wstąpił do 2 Korpusu Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie (we Włoszech) pod dowództwem gen. dyw. Władysława Andersa. Służył w 2 batalionie łączności 2 Warszawskiej Dywizji Pancerniej gen. bryg. Bronisława Rakowskiego. Jego macierzysty batalion stacjonował w Macarecie k. Loreto. Następnie (marzec 1946 r.) wstąpił do Szkoły Podchorążych Wojsk Łączności 2 Korpusu w Falkonarze k. Ankony. We wrześniu tegoż roku owa szkoła została ewakuowana — w ramach likwidacji 2 Korpusu Polskiego we Włoszech — do Millom k. Barrow in Furness (North Cumberland) w Wielkiej Brytanii.

W grudniu 1946 r. udało mu się dostać — choć warunkowo — do Aeronautical College w Wimbledonie pod Londynem. Jednak już po pierwszym pomyślnym semestrze musiał ustąpić miejsca w szkole Anglikom wracającym z wojska, gdyż taki warunek postawiono mu podczas przyjmowania do wspomnianego college'u. W tej sytuacji postanowił wrócić do kraju, aby mieć możliwość kontynuowania nauki. Był bowiem — jak większość młodzieży wojennej — „spóźniony”, a mając już 21 lat nie miał jeszcze żadnego ukierunkowania zawodowego.

* * *

11/9

Do Polski wrócił we wrześniu 1947 r. i już w październiku tegoż roku znalazł się na kursie zerowym Politechniki Warszawskiej. W styczniu 1953 r. ukończył Wydział Mechaniczno-Technologiczny tej uczelni. Pracę zawodową rozpoczął w 1951 r. — jeszcze podczas studiów — w Biurze Projektowania Zakładów Przemysłu Metalowego „Prozamet” — obecnie „Prodlew” (Warszawa, ul. Senatorska 12) — i do dzisiaj (przez 39 lat) tam pracuje.

W ciągu tego okresu Jerzy Tempski przeszedł przez wszystkie stopnie zawodowe od asystenta projektanta aż do generalnego projektanta włącznie. Od marca 1980 r. jest ekspertem w dziedzinie projektowania przemysłu odlewniczego Agencji ONZ UNIDO (Wiedeń) i w tym charakterze przebywał na Malcie, pełniąc funkcję koordynatora projektu i budowy nowej odlewni. Obecnie nadal pracuje w branży projektowania odlewni, pełniąc funkcję głównego projektanta dwóch zakładów.

Za udział w zmaganiach z hitlerowskim okupantem Jerzy Tempski został m.in. uhonorowany Krzyżem Armii Krajowej, Warszawskim Krzyżem Powstańcym i Medalem Wojska. Nie uzyskał — podobnie jak inni — odszkodowania ze strony Niemców za doznane krzywdy i utraczone dzieciństwo.

DAMIAN TOMCZYK

Jerzy Tempski jako żołnierz Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie. Zdjęcie z 1947 r.

* * * 2
Z chwilą wybuchu Powstania Warszawskiego Jerzy czynnie w nim uczestniczył jako żołnierz Armii Krajowej, posługując się pseudonimem „Jędrak”. Walczył w plutonie por. „Sokoła” wchodzącym w skład kompanii dowodzonej przez por. Alfreda Kurczewskiego — „Ambrożej” (batalion AK „Zaremba”-„Piorun”, który w końcu września 1944 r. stał się częścią 72 pułku piechoty AK). W składzie swej macierzystej kompanii strz. „Jędrak” walczył po obydwu stronach ul. Emilii Plater (od ul. Wspólnej do ul. Wilczej). Akcje bojowe prowadziły się do działań zaczepno-obronnych oraz wypadów pod gmach Fizyki Doświadczalnej Uniwersytetu Warszawskiego przy ul. Hożej i na inne punkty oporu wroga w rejonie tej ulicy (na zachód od ul. Emilii Plater).

Za męstwo wykazane w walkach na ulicach i barykadach stolicy „Jędrak” 22 września został awansowany do stopnia starszego strzelca, a w dniu 2 października — kaprała.

* * *
Po upadku Powstania Warszawskiego kpr. „Jędrak” poszedł 4 października 1944 r. do niewoli niemieckiej jako żołnierz 72 pp AK pod dowództwem ppłka Jana Szczurka-Cergowskiego — „Stawbora” (28 Dywizja Piechoty AK im. Macieja Rataja płka Edwarda Pfeiffera — „Radwana”). chociaż mógł opuścić ruiny stolicy wraz z ludnością cywilną. Z pierwszego w jego życiu jeniec-

11/9
Mowa nr 156 (638) - 208.1990

IV/1. Korespondencja z rodziną

1. List Andrzeja Tempkiego, brata
Jęzeka, do Sundayi z 18.03.1992,
m.kp. oryg.

k. 151

11/11
Warszawa 18 marca 1992r.

List do R. Valerentiny

Kamowu Pami!

Odpowiadając na list Pami (Ad. 315/A/92)
dotyczący upamiętnienia, że okres wojny
funkcjonowałem w gospodarstwie rolnym Niesco-
i powróciłem do Torunia w roku 1946.
Żebym nie uczestniczyłem w Kowspiracji
ami wojennej - ami powojennej.

W odniesieniu do mego brata
to doręczyłem mu "Schemat relacji"
funkcyjny mi przez Pami, którą odczytałem
wypowiedzi.

Dołączę zwołaniu z prośbą Pami adres mego brata
Jur. Jerzy Tempsta - Warszawa - Sołec 66powa31

Kud 00 - 382 -

Wiskując Pami za jej list

Łączę wyrazy szacunku
oraz pozdrawiam sobie również
zobowiązuję rekrowy dla Mgr Pami

Aleksiej Tempsta

Jempski Jerzy

